

PONTIFICIA COMMISSIO
CODICI IURIS CANONICI
AUTHENTICE INTERPRETANDO

COMMUNICATIONES

VOL. XVII - N. 1

1985

COMMUNICATIONES

PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS
CANONICI AUTHENTICE INTERPRETANDO

PIAZZA Pio XII, 10 - 00193 ROMA

NUM. 1

IUNIO 1985

OMAGGIO AL CARDINALE

EX ACTIS IOANNIS PAULI PP. II

Epistula de usu Missalis Romani iuxta editionem typicam anni MCMLXII (3-10-1984)	3
Lettera Apostolica Motu Proprio per la istituzione della nuova Commissione Pontificia per la Pastorale degli Operatori sanitari (11-2-1985)	5

Allocutiones

Allocuzione del Santo Padre al Convegno Ecclesiale Italiano di Loreto	10
Discorso del Papa alla Pontificia Commissione Biblica	12
Discorso del Papa ai 28 nuovi Cardinali	14
Discorso del Papa al suo arrivo nei Paesi Bassi	16
Discorso del Papa agli Educatori Cattolici al Convegno di Countyhall di Den Bosch	17
Discorso del Papa agli Organismi di aiuto al Terzo Mondo	19
Discorso del Papa alla Conferenza Episcopale dei Paesi Bassi	22
Omelia del Papa per il IX Centenario della morte di Gregorio VII	26

EX ACTIS PONTIFICIAE COMMISSIONIS CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO

I. Coetus studiorum « De Normis Generalibus » (Sessio II)	29
II. Coetus studiorum « De Clericis » (Sessio II)	74
Coetus studiorum « De Circumscriptionibus Ecclesiasticis »	90
Coetus studiorum « De Conciliis Particularibus et Conferentiis Episcopalibus »	98
III. Coetus studiorum « De Religiosis » (Sessio II)	113

OPERA A BIBLIOTHECA COMMISSIONIS RECEPTA	148
--	-----

Ex Actis Pontificiae Commissionis Codici Iuris Canonici Recognoscendo

COETUS STUDIORUM RECOGNOSCENDIS NORMIS GENERALIBUS CODICIS

Sessio II

(Diebus 13 ad 17 novembris a. 1967 habita)

Diebus 13 ad 17 novembris 1967, in aula Sedis Commissionis Codici Iuris Canonici recognoscendo, convenerunt Consultores designati ut membra Coetus studiorum ad recognoscendas normas generales Codicis. Conventibus intererant decem Consultores necnon Ill.mus W. Onclin, Commissionis Secretarius adiunctus, qui munere praesidis fungebatur; praeterea aliquos conventus participatus est Em.mus Cardinalis Praeses Commissionis.

Quaestio proposita, in hac sessione tractanda, erat: legislatio canonica de actibus administrativis in genere, atque legislatio de certis actibus administrativis in specie recognoscenda.

Antequam vero de hac quaestione tractarunt huius coetus membra, relationem de priore huius coetus sessione approbarunt, atque animadversiones nonnullas proposuerunt de canonibus titulum Codicis « de legibus » et titulum « de consuetudine » respicientibus, et aliquas etiam mutationes introducendas in textu canonum antea admisso approbarunt.

Ad quaestionem de actibus administrativis vota ad Commissionis Secretariam miserunt septem Consultores. Dissertationem de eadem quaestione eidem Secretariae etiam misit quidam Consultor, qui, rogatus quidem ut huic sessioni interesset, eandem participare non potuit, legitime cum esset impeditus.

I

AD TITULUM « DE LEGIBUS »

Ad textum aliquorum canonum tantummodo, animadversiones faciunt coetus Consultores, proponentes ut quaedam introducantur mutationes in textu, uti in priore sessione adprobatus fuit.

1. *Ad can. 9, § 2*

Textum admissum obscuritate laborare aestimat quidam, proponens ut textus sit: « Textus harum legum tempore opportuno communicabitur omnibus Episcoporum Conferentiis et, si specialiter religiosos respiciant, etiam Supremis Religionum moderatoribus, *ut eodem die quo in Urbe promulgantur*, in variis territoriis publici iuris fieri valeant ».

Quaestio ponitur utrum servandum sit praescriptum huius paragraphi.

Em.mus Cardinalis Praeses censet hoc praescriptum *non esse servandum*, quia etsi speculative rem optimam, a plerisque desideratam episcopis, enuntiet, tamen multis in praxi difficultatibus ansam praebere potest, atque obligationem imponit legislatori supremo, qui interea manus ligatas habet. Addit textum huius paragraphi non praebere veram normam, sed ordinationem seu regulam ordinationis internae, in cuius idcirco ambitu continenda foret. Consentit quidam, allegans divulgationem legis esse rem facti, non iuris, atque timendum esse violationem secreti, ita ut textus legis in quibusdam regionibus divulgaretur antequam Romae promulgaretur. Praeterea aestimat Em.mus Praeses etiam publicationem textus legum in ephemeridibus *L'Osservatore Romano* uti promulgationem haberi posse — uti aliquando factum est — nisi, quod optimum esset, *AAS* frequentius prodeant.

Aliqui Consultores tenent servandum esse praescriptum can. 9, § 2, quia inconveniens est Episcopos cognitionem habere legum universalium ex ephemeridibus suae regionis, et requiri ut textus legum antea ipsis communicatus fuerit. In hac sententia sunt tres Consultores, allegantes in Concilio Vaticano II plures Episcopos illud rogasse. In eadem sententia est et alius.

Aestimant duo Consultores promulgationem fieri debere in *AAS*, sed optandum esse ut *AAS* frequentius publicentur: *AAS* singulis vicibus, post confectam novam legem, publicari deberent, etiamsi duas tantum paginas complecterentur, ita ut statim leges cognoscantur, non quidem per Ephemerides, sed in ipsa *AAS*, in quibus promulgantur. Censent et ipsi inconvenientiam inesse in praxi hodierna, in qua Episcopi existentiam legum ecclesiasticarum cognoscunt ex ephemeridibus tantum.

Tandem est qui aestimat textum § 2 non esse servandum et sufficere textum Codicis can. 9: lex nascitur quando promulgatur; quomodo deducatur in cognitionem populi, est quaestio facti, quae respicit media communicationis.

Suffragatio deinde habetur, et ponitur quaestio utrum servandus sit textus can. 9, § 2 novi schematis, in priore sessione confecti:

Affirmative respondent octo Consultores.

Negative respondent duo tantum Consultores instantes ut AAS frequentius publicentur.

Itaque servatur can. 9, § 2, sed Secretarius Adiunctus rogatur ut textum alio modo redigat. Insuper *votum* exprimitur ut AAS frequentius publicentur, ita ut post confectam novam legem novumque decretum administrativum statim promulgatio fiat et communicetur legum textus.

2. Ad can. 12

Normam can. 12 mutandam esse censet unus ex Consultoribus. Duplicem mutationem proponit: 1) statui debet legibus mere ecclesiasticis teneri solummodo eos qui in Ecclesia catholica baptizati sunt aut ad eandem sunt conversi: sane, Ecclesia potest eos legibus suis obligare qui sunt baptizati, etiam illos qui in communitate quadam ecclesiastica non-catholica sunt baptizati; tales vero, cum non sint plene in Ecclesia, scilicet cum non plene ad Ecclesiam pertineant, « dispensari » debent a legibus mere ecclesiasticis, et eos obligare non est sapiens, quia leges feruntur ut observentur et tales baptizati leges non observant; melius insuper est ut positivo modo enuntietur norma statuens quinam legibus teneantur; 2) spiritu Concilii ducti, proponere debemus: legibus mere ecclesiasticis tenentur tantum qui baptismum receperunt atque per initiationem eucharisticam plene in Ecclesiae communione sunt recepti, nisi aliud expresse statuatur; ratio allegatur quia, iuxta Concilii decreta, plena communio in Ecclesia habetur per initiationem eucharisticam.

Ad 2) statim respondet Secretarius Adiunctus doctrinam Concilii procul dubio esse quod baptismus est ratio incorporationis in Ecclesia: id frequentius in Const. *Lumen Gentium* et in aliis Concilii documentis affirmatur, et ideo admitti non potest aliquem baptizatum, sui compotem, legibus Ecclesiae non teneri, nisi postquam eucharisticam initiationem habuerit. Quaestionem ponit quidam Consultor: si aliquis anglicanus ordinationem recepit sacerdotalem, estne ligatus lege coelibatus? Cui respondet Secretarius Adiunctus eum non ligari, quia non est receptus uti sacerdos ab ipsa Ecclesia. Sed, qui mutationem textus, quam sub n. 2) proposuit, non instat, rogans ut de mutatione sub 1° proposita sermo fiat.

Ad 1) quaestio ergo ponitur: utrum legibus ecclesiasticis obligari debent omnes baptizati, nisi exceptiones statuantur, an, e contra, soli baptizati in Ecclesia catholica et ad eam conversi?

Notat imprimis Secretarius Adiunctus ipsum dicendi modum admitti non posse: a) contrarium oecumenismo est sermonem facere de « conversis »: fratres seiuncti non admittunt hunc modum loquendi. Notat insuper adesse difficultatem theologicam admittendi normam a quodam Consultore propositam: qui baptizati sunt omnes incorporantur in Ecclesia, et unica datur Ecclesia Christi; praeterea, si Ecclesia, quae certo potest baptizatos non-catholicos ligare legibus, declarat eos non ligari, nisi illud expresse dicatur, necessariae sunt expressae mentiones ut ligentur, quae expressae mentiones positivae magis videntur nocere spiritui oecumenico.

Duplex est sententia consultorum huius coetus de quaestione proposita:

1) Quidam censent servandum esse textum canonis, vi cuius « legibus mere ecclesiasticis non tenentur qui baptismum non receperunt ». Ita unus ex Consultoribus allegans rationes sequentes: alia propositio non est realistica, et leges ecclesiasticae non feruntur *contra* eos qui baptizati sunt; insuper non potest Ecclesia normam admittere, vi cuius semper legibus ligarentur soli baptizati in Ecclesia catholica, quia debet Ecclesia affirmare unitatem obiectivam Ecclesiae Dei, et non potest admittere quod propter elementum subiectivum baptizati non teneantur. In eadem sententia sunt quattuor Consultores, rationem theologicam adducentes: una existit Ecclesia Christi, in qua incorporantur omnes baptizati, licet non plene in eius communione sint; haec autem unitas in discrimen vocatur per normam propositam.

2) Quidam alii aestimant legibus mere ecclesiasticis obligari non debere baptizatos non-catholicos. Ita quidam Consultor, instans et allegans rationem: Ecclesia realistica esse debet: sensus realitatis postulat ut non ligentur legibus qui non plene sunt in communione et qui certo legem non observabunt; addit Germaniam occidentalem non ferre leges pro iis qui sunt in Germania orientali. Huic sententiae propositae adhaerent tres Consultores. Est vero qui invocatur rationem oecumenismi: can. 12, uti stat, est contrarius spiritui oecumenico, quia exprimit principium quod non intelligitur ab iis qui non sunt in plena Ecclesiae communione; nullus eorum qui in consilio oecumenico sunt, talem canonem admitteret.

Rogat unus Consultor utrum possibile sit canonem statui ita ut

inde ab initio praevideat exceptiones: « nisi aliud iure caveatur, legibus tantum tenentur, etc. »; aestimat regulam esse positivo modo enuntiandam.

Suffragatio sequentem dat exitum: 1) textus canonis remaneat uti est in Codice et in primo schemate iam admissio: quattuor Consultores. Huic sententiae, quamvis suffragium, ut solet, non ferat, favorem demonstrat Em.mus Card. Praeses; 2) textus enuntiare debet solos catholicos baptizatos teneri, nisi exceptiones statuatur: quattuor Consultores. Abstinet a suffragio ferendo unus e Consultoribus.

Itaque apparet non esse mutandum textum qui in priore sessione admissus est. Proponit autem Secretarius Adiunctus ut quaestio submittatur Consilio coordinationis et ut in proxima sessione submittatur textus modo positivo redactus, iuxta aliquorum votum.

3. *Ad can. 11*

Est qui proponit ut servantur verba « quibus actum esse nullum aut inhabilem esse personam expresse *aut aequivalenter* statuitur ». Alii autem omnes censent supprimendum esse verbum « *aequivalenter* », quia legislatoris est curare ut expresse statuatur nullitatem actus aut inhabilitatem personae, quando eas decernere intendit. Remanet ergo textus canonis ut in praecedenti sessione admissus est.

4. *Ad can. 13, § 2, schematis prioris*

Aestimat unus Consultor textum, uti propositus est, non esse sufficienter clarum. Alii autem omnes censent servandum esse textum.

Proponit quidam Consultor ut dicatur: « Legibus autem universalibus quae in certo territorio non vigent, non tenentur ii qui in hoc territorio degunt, sive incolae vel advenae sive peregrini ». Alii vero Consultores tenent textum, utpote clarum, retinendum esse.

5. *Ad can. 14, § 2, 2° schematis prioris*

Proponitur ut supprimantur verba quae declarant « ordinem publicum », idest verba: « scilicet quae ita bono communitatis sunt necessariae ut earum violatio a quibuscumque admissa eidem damnosa esse possit ». Ratio allegatur: vera quidem est haec declaratio, sed non debet dari in ipso canone; interpretatio communis id admittit, et non requiritur ut illa declaratio addatur, sicut nec additur in Codicibus civilibus.

Censet duo Consultores textum servandum esse uti in priore schemate notatur; alii vero opinantur illam declarationem deleri posse.

6. *Ad can. 15*

Censet aliquis in textu can. 15 in priore sessione admissio, deleri posse verba « *Episcopi dioecesani et etiam* (alii Ordinarii) »; cum Episcopi dioecesani sint Ordinarii, simpliciter affirmari potest illam potestatem dispensandi competere Ordinariis.

Aestimat vero Secretarius Adiunctus mentionem Episcopi dioecesani optari, quia Episcopi vi missionis divinae, per consecrationem episcopalem obtentae, illam potestatem habent quae requiritur ad exercitium muneris sui. In eadem sententia sunt Em.mus Cardinalis Praeses et alius Consultor coetus. Cardinalis Praeses mentionem Episcopi dioecesani opportunam censet, non quidem sub adspectu iuridico, quia Episcopus dioecesanus est Ordinarius, sed sub adspectu pastoralis, ut dignitas Episcopi dioecesani, in peculiari lumine a Vaticano II posita, in canonibus quoque appareat. (Lamentatur insuper Cardinalis Praeses in Coetu studii nullum esse Episcopum, plures vero religiosos: huic defectui complendo consulatur).

Cum vero plerique Consultores censent illa verba supprimi posse, delenda sunt in textu can. 15.

7. *Ad can. 17, § 3*

Censet aliquis Consultor notandum esse quod in § 3 non agitur de interpretatione authentica, quia agitur de interpretatione per modum sententiae iudicialis aut rescripti in re peculiari.

Aestimat autem alter etiam illam interpretationem esse authenticam pro casu de quo agitur, non quidem tanquam interpretationem generalem pro omnibus casibus. Notat Secretarius Adiunctus talem interpretationem, si sententia est definitiva, vim habere pro casu de quo sententia fertur, et censet textum canonis § 3, ex contextu §§ 1 et 2 esse sufficienter clarum. Consentiunt alii omnes et decernunt textum servandum esse uti est.

8. *Ad can. 20*

a) Est qui proponit ut textus immutetur et in secunda parte dicatur: « quae si deficiat (consuetudo) *causa dirimatur* attentis ..., etc. »; ratio est quia dici non potest normam *constitui* a iudice aut a rescri-

bente, et insuper regula statuta valet pro privatis etiam, qui solutionem sibi invenire debent pro aliquo casu.

Est qui censet dici posse: « ... causa, nisi sit poenalis, dirimenda est secundum consuetudinem canonice inductam; quae si deficiat, a legibus latis in similibus, etc. ». Proponit autem Secretarius Adiunctus ut servetur terminus « norma » et ut dicatur: « quae si deficiat, norma causae applicanda sumatur attentis, etc. ». Consentiunt plerique.

b) Aliam mutationem proponit quidam, proponens ut supprimantur verba « dirimenda est secundum consuetudinem canonice inductam », quia de consuetudine in titulo separato agitur, et ex legislatione de consuetudine apparet eadem suppleri posse silentio legis. Respondet autem Secretarius Adiunctus regulam determinantem quomodo supplendum sit legis silentio requiri completam in canone qui ex professo de hac materia agit. Omnes alii Consultores consentiunt, ita ut remaneat textus supra notatus de consuetudine.

c) Proponit unus ex Consultoribus, cui assentit alter, ut supprimantur verba: « causa *legitime proposita aut introducta* », quia norma praebenda est de supplendo legis silentio, norma quae non tantum valet pro iudicibus et auctoritatibus administrativis, sed etiam pro personis privatis, qui sibi normam agendi efficere debent. Aestimat vero Secretarius Adiunctus obligationem dirimendi causam propositam non existere nisi pro iudice aut pro auctoritate administrativa, et ideo servanda esse verba supradicta.

Suffragatio exitum habet: 1) servanda sunt dicta verba: duo Consultores; 2) delenda sunt dicta verba: alii omnes. Supprimuntur itaque illa verba in textu canonis propositi.

II

AD TITULUM « DE CONSUETUDINE »

9. Can. 25

a) Proponitur ut simpliciter dicatur in formula generali « consuetudo vim legis obtinet secundum praescripta canonum qui sequuntur ». Canon, uti est, nimis duram enuntiat regulam, ac si legislator contrarius esset consuetudini; insuper necessarium non est ut legislator enuntiet notionem quae habetur in can. 25 proposito.

Respondet Secretarius Adiunctus principium, vi cuius in Ecclesia nulla valet consuetudo nisi cum consensu legislatoris, esse fundamentale, quia omnis potestas gubernationis in Ecclesia a Christo commissa est Hierarchiae, et quidem soli Hierarchiae. Insuper, si tollitur norma can. 25, commentatores, qui comparisonem instituent cum priore Codice, concludere possent consuetudinem introduci posse etiam non consentiente legislatore, quod admitti non potest. Itaque, iuxta eundem, principium aliquo modo in priore canone enuntiari debet affirmans consensum legislatoris requiri.

Instat quidam ut tollatur verbum « *unice* » vim legis obtinet a consensu legislatoris, quia nimis durum est et magis affirmanda est distinctio inter legem et consuetudinem. Addit quidam Concilium Vaticanum II multum insistere in « *populum Dei* ». Huius populi partes determinari debent.

Est, contra, qui instat ut remaneat verbum « *unice* », quia potestas in Ecclesia data est Petro eiusque successoribus atque Episcopis, non vero communitati fidelium. Aestimat per verbum « *unice* » et per can. 25, uti sonat, non restringi libertatem populi Dei.

Proponit Secretarius Adiunctus ut alia formula, forsitan minus dura, idem enuntietur principium: « Nulla in Ecclesia consuetudo vim iuris habet, nisi obtineat consensum, saltem tacitum, legislatoris, iuxta praescripta canonum qui sequuntur ». Formula placet Consultori faventi simplificationi canonis; e contra est qui aestimat praeferendam esse formam positivam, quae non incipiat cum verbo « *nulla* »; duo vero Consultores instant ut servetur verbum « *unice* », et est etiam alter qui censet can. 25 esse servandum uti est.

Est qui instat, proponens aliam formulam positivam: « Consuetudo a communitate christifidelium introducta vim legis a consensu legislatoris, saltem tacito, obtinet, ad normam canonum qui sequuntur ». Plerisque placet formula proposita, saltem substantialiter. Est qui contrarium se declaravit eidem eidemque contrarius manet, requirens ut canon servetur, uti est.

Aliquis censet can. 25 et can. 27 componi posse in unum. Attamen, alii aestimant, momenti huius principii ratione, illud esse enuntiandum in separato canone.

Proponente Secretario Adiuncto, ab omnibus probatur formula sequens: « *In Ecclesia ea tantum consuetudo a communitate christiana introducta vim legis habet, quae a legislatore approbata fuerit, ad normam canonum qui sequuntur* ».

b) Consultor contrarius adhuc proponit ut dicatur non « a legislatore », sed « a Superiore ». Cui respondet Secretarius Adiunctus non sufficere consensum alicuius Superioris, sed eius requiri consensum qui habet potestatem legislativam, quia consuetudine introducit ius obiectivum, eundem valorem habens ac lex. Cum eo consentiunt alii, ita ut remaneat textus propositus et iam approbatus.

10. *Ad can. 28, prioris schematis*

Aestimat quidam Consultor loco verborum « consensu nempe expresse aut tacite manifestato » ponenda esse verba « consensu nempe explicite aut implicite manifestato », quia consensus specialis legislatoris potest dari sive explicite sive implicite per facta, per modum agendi. Opponit autem Secretarius Adiunctus commentatores Codicis generatim distinguere consensum specialem et consensum generalem seu legalem, et affirmare consensum specialem dari posse sive expresse sive tacite.

Ceteri Consultores censent verba « expresse-tacite », servanda esse, sed proponit alter Consultor, ut brevior sit enuntiatio regulae, formulam « consensu saltem tacito » vel « consensu saltem tacite manifestato ». Hanc brevior formulam alii approbant, ita ut textus can. 28 fiat: « *Nisi a competenti legislatore specialiter, consensu saltem tacite manifestato, probata fuerit, consuetudo vigenti ..., etc.* ».

Sequuntur nunc enuntiationes canonum, uti a studiorum coetu sunt approbatae, atque, pro certis canonibus, propositiones canonum, iuxta petita in sessione altera huius coetus.

TITULUS I
DE LEGIBUS ECCLESIASTICIS

N. B. Ad textus qui iam non sunt adprobati, notatur « textus propositus », atque, si res ferat, declaratio datur et rationes indicantur ob quas textus proponitur.

Can. 8

Leges instituuntur, cum promulgantur.

Can. 9

§ 1. Leges Ecclesiae universales promulgantur per editionem in *Actorum Apostolicae Sedis commentario officiali*, nisi in casibus particularibus alius promulgandi modus fuerit praescriptus; et vim suam exserunt tantum expletis tribus mensibus a die qui *Actorum* numero appositus est, nisi ex natura rei illico ligent aut in ipsa lege brevior vel longior vacatio specialiter et expresse fuerit statuta.

§ 2. (*textus propositus*). Earundem legum textus tempore opportuno communicabitur cum omnibus Episcoporum Conferentiis et, si specialiter religiosos respiciunt, etiam Supremis Religionum moderatoribus, ut eodem ex tempore quo in Urbe etiam in variis territoriis divulgari valeant; textus autem ne divulgetur, nisi postquam leges ad normam § 1 promulgatae sunt.

(Declaratio textus propositi:

1. distinctio est facienda, in iure saltem canonico, inter promulgationem et divulgationem legum. Promulgatio est significatio officialis seu publicatio nomine ipsius legislatoris facta, dum divulgatio est ulterior notificatio, non officialis;

2. ne habeantur abusus et ne divulgetur legum textus antequam officialiter fuerit promulgatus, additur clausula finalis huius § 2;

3. in hac clausula statuitur: « ne divulgetur, nisi postquam ad normam § 1 promulgatae sunt »; ita praevidentur casus exceptionales, in quibus leges non promulgantur in *AAS*, sed alio modo).

§ 3. Leges ab inferioribus legislatoribus latae promulgantur modo ab ipsis his legislatoribus determinato et obligare incipiunt a die ab iisdem statuto.

Can. 10

Leges respiciunt futura, non praeterita, nisi nominatim in eis de praeteritis caveatur.

Can. 11

Irritantes aut inhabilitantes eae tantum leges habendae sunt, quibus actum esse nullum aut inhabilem esse personam expresse statuitur.

Can. 12

Legibus mere ecclesiasticis non tenentur qui baptismum non receperunt, nec baptizati qui sufficienti rationis usu non gaudent, nec qui,

licet rationis usum assecuti, septimum aetatis annum nondum expleverunt, nisi aliud iure expresse caveatur.

(*Alius textus propositus*, forma positiva redactus: « Legibus mere ecclesiasticis tenentur soli baptizati pro quibus latae sunt, et quidem soli baptizati qui sufficienti rationis usu gaudent et, nisi aliud iure expresse caveatur, qui septimum aetatis annum expleverunt ». Rationes propositionis:

1. aliqui Consultores rogarunt ut textus forma positiva redigeretur;

2. dicendo « soli baptizati pro quibus latae sunt », praevидetur a certis legibus aliquis eximi posse; ita positive pro certis legibus praevideri potest easdem teneri solos baptizatos in Ecclesia catholica aut in eadem receptos;

3. praefenda videtur forma positiva quoad eos qui septimum aetatis annum expleverunt; etenim, praevидendi sunt casus in quibus legibus tenentur qui nondum hanc aetatem expleverunt, sed etiam casus in quibus non tenentur aliqui, licet hanc aetatem expleverint: ita est quoad legem abstinentiae et ieiunii; textu proposito utraque possibilitas praevидetur [non vero textu can. 12, uti est adprobatus], ita ut in hoc canone statuatur regula generalis, vi cuius tenentur qui septimum aetatis annum expleverunt, nisi exceptiones statuuntur).

Can. 13

§ 1. Legibus universalibus tenentur ubique terrarum omnes pro quibus latae sunt.

§ 2. Legibus autem universalibus quae in certo territorio non vigent, non tenentur ii qui in hoc territorio degunt, sive sint subditi sive sint peregrini.

§ 3. Legibus conditis pro peculiari territorio ii subiiciuntur pro quibus latae sunt quique ibidem domicilium vel quasi-domicilium habent et simul actu commorantur, firmo praescripto can. 14.

(*Nota.* Si pro § 2 alia redactio praefenda sit, hoc modo textus proponi potest: « A legibus autem universalibus quae in certo territorio non vigent, *eximuntur* ii qui in hoc territorio degunt, sive sint subditi sive sint peregrini »).

Can. 14

§ 1. Leges particulares non praesumuntur personales, sed territoriales, nisi aliud constet.

§ 2. Peregrini:

1° non adstringuntur legibus particularibus sui territorii quamdiu ab eo absunt, nisi aut earum transgressio in proprio territorio noceat, aut leges sint personales;

2° neque legibus territorii in quo versantur, iis exceptis quae ordini publico consulunt, aut actuum sollemnia determinant, aut res immobiles in territorio sitas respiciunt.

§ 3. Vagi obligantur legibus tam universalibus quam particularibus quae vigent in loco in quo versantur.

Can. 15

Leges, etiam irritantes et inhabilitantes, in dubio iuris non urgent; in dubio autem facti in eis dispensare possunt Ordinarii, nisi agatur de dispensatione quam Suprema Ecclesiae Auctoritas sibi aut alii auctoritati reservaverit.

Can. 16

§ 1. Ignorantia legum irritantium aut inhabilitantium, sicut et aliae causae quae imputabilitatem minuunt vel tollunt, licet a culpa excusare possint, earundem tamen effectum minime impediunt, nisi aliud expresse statuatur.

§ 2. Ignorantia vel error circa legem aut poenam aut circa factum proprium aut circa factum alienum notorium generatim non praesumitur; circa factum alienum non notorium praesumitur, donec contrarium probetur.

Can. 17

§ 1. Leges authentice interpretatur legislator et is cui potestas authentice interpretandi fuerit ab eodem commissa.

§ 2. Interpretatio authentica per modum legis exhibita eandem vim habet ac lex ipsa; et si verba legis in se certa declaret tantum, promulgatione non eget et valet retrorsum; si legem coarctet vel extendat aut dubiam explicet, non retrahitur et promulgari debet.

§ 3. Data autem per modum sententiae iudicialis aut rescripti in re peculiari, vim legis non habet et ligat tantum personas atque afficit res pro quibus data est.

Can. 18

Leges ecclesiasticae intelligendae sunt secundum propriam verborum significationem in textu et contextu consideratam; quae si dubia et obscura manserit, ad locos parallelos, si qui sint, ad legis finem ac circumstantias et ad mentem legislatoris est recurrendum.

Can. 19

Leges quae poenam statuunt, aut liberum iurium exercitium coarctant, aut exceptionem a lege continent, strictae subsunt interpretationi.

Can. 20

Si certa de re desit expressum legis sive universalis sive particularis praescriptum, causa, nisi sit poenalis, dirimenda est secundum consuetudinem canonice inductam; quae si deficiat, norma causae applicanda sumatur attentis legibus latis in similibus; generalibus iuris canonici principiis cum aequitate servatis; iurisprudencia ecclesiastica, praesertim stylo et praxi Curiae Romanae; communi constantique doctorum sententia.

Can. 21

Leges latae ad praecavendum periculum generale, urgent, etiamsi in casu peculiari periculum non adsit.

Can. 22

Lex posterior a competenti auctoritate lata, obrogat priori, si id expresse edicat, aut si sit illi directe contraria, aut totam de integro ordinet legis prioris materiam; sed (firmitate praescripta can. 6, n. 1), lex universalis nullatenus derogat locorum iuri particulari nec personarum specialibus statutis, nisi aliud in ipsa expresse caveatur.

Can. 23

In dubio revocatio legis praesistentis non praesumitur, sed leges posteriores ad priores trahendae sunt et his, quantum fieri possit, conciliandae.

TITULUS II DE CONSUETUDINE

Can. 25

In Ecclesia ea tantum consuetudo a communitate christiana introducta vim legis habet, quae a legislatore approbata fuerit, ad normam canonum qui sequuntur.

Can. 26

§ 1. Nulla consuetudo vim legis obtinere potest quae sit iuri diuino sive naturali sive positivo contraria.

§ 2. Nec vim legis obtinere potest consuetudo contra aut praeter ius canonicum, nisi quae sit rationabilis. Consuetudo autem quae in iure expresse reprobatur, non est rationabilis.

Can. 27

Nulla consuetudo vim legis obtinet, nisi quae cum animo iuris inducendi a communitate legis saltem reuerendi capace servata fuerit.

Can. 28

Nisi a competenti legislatore, consensu saltem tacite manifestato, specialiter fuerit probata, consuetudo vigenti iuri canonico contraria aut praeter legem canonicam vim legis obtinet tantum, si legitime per annos viginti continuos et completos servata fuerit; contra legem vero canonicam quae clausulam contineat futuras consuetudines prohibentem, sola praevalere potest consuetudo centenaria aut immemorabilis.

Can. 29

Consuetudo est optima legum interpres.

Can. 30

Firmo proposito can. 5, consuetudo, sive contra sive praeter legem, per contrariam consuetudinem aut legem revocatur; sed, nisi expressam de iis mentionem faciat, lex non revocat consuetudines centenarias aut immemorabiles, nec lex universalis consuetudines particulares.

II

DE ACTIBUS ADMINISTRATIVIS

Incipit dissertatio de actibus administrativis, die 15 novembris 1967, hora 9,30. De iisdem declarat Secretarius Adiunctus:

Considerando diversa vota, hac de quaestione transmissa, evidens est conclusio quod materia est perdifficilis.

In voto suo quidam Consultor aliquam systematicam Codicis proponit: tres, iuxta eundem, partes distinguendae sunt: activitas legislativa (lex et privilegia), activitas administrativa, ius disciplinare; nullam autem proponit disciplinam de actibus administrativis ipsis.

Alius Consultor nec ipse tractat de actibus administrativis, sed suggestiones proponit tantum pro recognitione titulorum « de rescriptis », « de privilegiis », « de dispensationibus ». Generalia quaedam in voto suo exponunt de actibus administrativis alii duo Consultores, et perlonge quidem quintus Consultor; qui vero dissentiunt de notione ipsa actus administrativi, item de variis elementis quae essentialia sunt ad actum administrativum, et de variis eius speciebus. Doctrinalem etiam expositionem misit adhuc alius Consultor.

Quae vota valde utilia quidem sunt ad studium peragendum de actibus administrativis. Attamen ex votis propositis inferre licet conclusiones quasdam:

1) notio actus administrativi est perdifficilis et complecti debet actus tam varios, ut omnes sub eadem notione haud facile comprehendantur;

2) definitio actus administrativi forsitan melius in Codice non daretur: omnis definitio in iure est periculosa.

Quare proponit idem Secretarius Adiunctus:

1) regulae componantur tantum de praecipuis actibus administrativis, nulla imprimis facta definitione de actibus administrativis in genere;

2) praecipui actus administrativi qui considerandi sunt videntur sequentes: *a*) rescripta; *b*) privilegia, sed solummodo privilegia per actum particularem concessa, non quidem quae statuuntur per legem vel introducuntur vel consuetudinem (de quibus valere debent normae de legibus et de consuetudinibus) vel acquiruntur praescriptione (de

quibus vigere debent normae de praescriptione); c) dispensationes, quae quidem conceduntur per rescriptum; d) instructiones Congregationum, quae intendunt clariorem reddere sensum legum et curare ut executioni mandentur; e) decreta particularia quibus leges executioni mandantur seu applicantur, et etiam decreta quaedam generalia: inter eadem decreta habentur praecepta particularia praesertim, etiam praecepta poenalia, quibus poenae infliguntur, servata quidem procedura administrativa quam dicunt.

Notat insuper Secretarius Adiunctus ad omnes illos actus administrativos requiri potestatem publicam, ad bonum commune, seu potestatem iurisdictionis.

3) Regulae etiam componantur de competentia organorum ad varios actus administrativos, scilicet determinando pro singulis quatenus sint in Ecclesia personae competentes ad eos ponendos: de quibusdam sub titulo « De normis generalibus » sermo fieri potest, de aliis vero sub titulo, in quo de iis agitur.

1. PRIMA QUAESTIO est: *de definitione seu descriptione actus administrativi in genere*. Quaestio etiam ponitur utrum dari debeat in Codice talis definitio.

Est qui animadvertit quaedam principia statui posse, tamen admittit definitionem actus administrativi impossibilem videri, quia sunt plures species actuum.

Secretarius Adiunctus proponit, una cum alio Consultore, definitionem negativam actus administrativi (per exclusionem actuum legislativorum et iudicialium).

Aliquis notat actus administrativos esse actus publicae potestatis et ipsos actus ab organo administrativo peculiari emanare. Attamen, iuxta eum, actus administrationis potest etiam ab aliquo organo legislativo vel iudiciali provenire si hoc organum munera administrativa exercere potest.

Est Consultor qui animadvertit actus administrativos etiam actus iurisdictionales esse, uti notat alter socius: « et quidem positus (actus) vi potestatis iurisdictionalis », « quae nec potestas legislativa nec potestas iudicialis est atque communiter potestas administrativa seu executiva appellatur ».

Aliquis affirmat actum iudiciale non esse idem ac actum administrativum, sed actum administrativum esse illum qui ab aliqua auctoritate ponitur.

Secretarius Adiunctus censet dici forsan posse actum administrativum poni « vi officii ».

Est qui censet forsan melius esse ut dicatur « ab instituto », non « a persona ».

Alter animadvertit ad actum iudicalem discernendum ab actu administrativo non interesse a quo sed tantummodo quid agatur.

Est denique qui proponit ut initio libri I ponatur canon communis uti initio libri IV de processibus, ubi dicatur actus administrativos ponendos esse saltem indirecte etiam pro bono communi.

Deinde ipse Secretarius Adiunctus quaestionem ponit utrum requiratur aliqua descriptio generica actus administrativi.

Est qui aestimat descriptionem potestatis administrativae faciendam esse in duas partes, quarum prior potest esse ipsa descriptio summatim facta, altera vero aliquo modo aperire debet quae summatim in priore parte dicuntur.

Est Consultor qui aestimat utilem esse in ipso codice descriptionem actus administrativi.

Est vero qui negat descriptionem, etiam si bene facta sit, opportunam esse in Codice.

Est qui censet necessariam esse aliquam descriptionem sed brevior, ex. gr. « habetur actus administrativus quando..., etc. ».

Aliquis exoptat ut in Codice dicatur quid sint actus administrativi, modo negativo et descriptivo, uti v. g.: « nomine actus administrativi veniunt..., etc. ».

Alius animadvertit necessarium esse quod in descriptione dicatur quomodo actus administrativi positi sint intuitu boni publici et singulorum.

Est tandem qui, una cum Secretario Adiuncto, notat omnia praecepta canonica esse ad bonum commune saltem indirecte.

2. ALTERA QUAESTIO est: *quinam sunt praecipui actus administrativi*, de quibus requiritur ut legislatio positiva habeatur.

1) *Rescriptum*. Simplicior requiritur de rescripto legislatio, iuxta omnes.

2) *Privilegium*.

Quidam proponit ut simpliciter privilegia aboleantur; si tamen alicui necessarii sunt favores ad eius munus implendum lege recogno-

scantur, non privilegio concedantur. Cetera autem quae inaequalitatem inter homines extollunt, et hodiernae menti opponuntur revocentur.

Secretarius Adiunctus aestimat fere impossibile esse abolitionem privilegiorum petere et quaerit utrum possibilis sit ex. gr. abolitio privilegii celebrandi in oratorio privato, etc.

Qui abolitionem proposuit animadvertit se non negare adesse in Ecclesia condiciones speciales quae requirunt beneficia peculiaria, sed per generalem ordinationem concedenda esse.

Quidam respondet: tale privilegium lex universalis, non autem gratia singulis data, esset.

Est qui censet privilegia servanda esse, sed bene esse distinguenda « privilegia » a « facultatibus » et privilegia materialiter formaliterque sumpta.

Secretarius Adiunctus animadvertit: sola privilegia per actum particularem esse actus administrativos; quae lege conceduntur reguntur normis de legibus; quae consuetudine introducuntur, normis de consuetudine; quae praescriptione acquiruntur, normis de praescriptione.

Ipse Secretarius Adiunctus aestimat concessionem privilegii « per communicationem » (can. 63, § 1) auferri debere.

Omnes Consultores concordant in supprimenda concessione privilegii « per communicationem ».

3) *Dispensatio.*

Secretarius Adiunctus censet quod legislatio de dispensationibus remanere debet, et evidenter recognosci debet.

Est qui animadvertit quod in rescriptis sermo fit de « gratia » (can. 62), de privilegiis (can. 62) et de dispensationibus (can. 62).

Secretarius Adiunctus affirmat quod sunt gratiae quae non sunt privilegia nec dispensationes.

Consultor qui supra petit, si possibile est, ut detur gratiae definitio.

Secretarius Adiunctus respondet quod multae sunt species gratiarum, ita ut fere impossibile sit definitionem conficere (ex. gr. Indulgentia est simplex gratia, non est privilegium).

Idem Consultor proponit divisionem inter « gratias pro ordinatione » et actus administrativos qui sunt « a petitione » (rescripti).

4) *Instructiones.*

Censet Secretarius Adiunctus ad illas definiendas sumi posse verba M.P. *Cum Iuris Canonici Codicis* Benedicti XIV.

Consentiunt alii.

5) *Praecepta.*

Secretarius Adiunctus animadvertit praeceptum singulis datum non esse legem. Nonnulli Canonistae hoc modo distinguebant praecepta: praecepta singulis data — praecepta communitati data, sed pro casu particulari — praecepta communia, quae pro omnibus fidelibus dabantur sed ad tempus.

Hic loquimur de praeceptis datis singulis, et de praeceptis datis communitati in executionem legis.

Quidam Consultor circa perpetuitatem notat quod leges non possunt dari ad tempus: instructiones Summi Pontificis (v. gr. de matrimonio mixto) non sunt leges sed obligant ut leges. Itemque actus administrativi Congregationum Romanarum, etc. obligant ut leges sed non sunt leges. Secundum constitutionem Benedicti XIV Romanae Congregationes debent habere adprobationem peculiarem Summi Pontificis: ergo actus ipsarum Congregationum sunt actus Summi Pontificis.

Secretarius Adiunctus affirmat Congregationes Romanas esse « coorganae » ita ut decreta ab ipsis emanata sunt actus compositi, non simplices; nam Romanus Pontifex adprobat tantum; decreta tamen remanent « decreta » Congregationum Romanarum quibus specialis est potestas.

Est Consultor qui respondet quod leges possunt esse ad tempus, sed natura sua lex est perpetua.

Secretarius Adiunctus respondet quod praecepta communia sunt leges et quaerit a superiore Consultore quomodo possunt differri praecepta communia a legibus.

Interpellatus dicit differentiam esse in spatio (temporis).

Exsurgit qui censet quod praecepta ad tempus data a Superioribus Institutorum perfectionis ad normas iuris et constitutionum, toti communitati seu instituto, vel alicui provinciae vel domui, vel singulis sodalibus sunt recensenda inter actus administrativos.

Quidam Consultor petit utrum haec materia tractanda sit in normis generalibus aut in Libro de religiosis.

Unus e Consultoribus et Secretarius Adiunctus disceptant circa quaestionem utrum praecepta sint leges necne.

Consultor qui supra confirmat suam opinionem id est quod praecepta cum sint ad tempus, non sunt leges quae quidem sunt perpetuae.

Secretarius Adiunctus autem censet leges quoque esse posse ad tempus: ergo inter praecepta communia et leges esse tantum differentiam nominalem.

6) *Decreta.*

Aestimat Secretarius Adiunctus decretum esse terminum generalem (per decreta dantur praecepta), sed aliquam explanationem de notione Decreti dandam esse.

7) Est qui censet quod explananda est etiam notio *Indulti.*

Cum eo concordant Secretarius Adiunctus et alii omnes, sed censent definitionem esse tradendam sub titulo « de verborum significatione ».

Est Consultor qui affirmat indultum esse privilegium ad tempus. Sed Secretarius Adiunctus animadvertit quod sunt aliqui auctores qui affirmant indultum esse privilegium perpetuum.

Est qui ponit etiam quaestionem de Statutis.

Secundum alium Consultorem Statuta possunt esse leges et praecepta.

Tertius Consultor ponit quaestionem de recursu contra actus administrativos.

Admittitur autem Consilii coordinationis esse determinare in quam parte Codicis de hoc recursu normae sunt statuendae.

3. TERTIA QUAESTIO: *canones propositi ab uno Consultore.*

Secretarius Adiunctus declarat de hac materia tantum unum Consultorem canones parasse. Rogat igitur ut modo transitus fiat ad studium canonum ab eodem Consultore propositorum.

1) Imprimis legitur canon 1, § 1, p. 8: « Omnes qui ad exercendam functionem seu potestatem administrativam in Ecclesia legitime constituti sunt, semper meminerint, ut ipsum verbum administrare continuo revocat, munus quod Dominus pastoribus Populi sui commisit, verum esse servitium, quod in sacris litteris « "diakonia" seu ministerium significanter nuncupatur ».

Est Consultor qui putat optandum esse ut dicatur in hac parte generali quod administrare est « verum servitium »; nam in administrando possunt esse abusus.

Plerique cum eo consentiunt.

Secretarius Adiunctus legit § 2: « utpote ergo rationem pro animabus sibi commissis reddituri, voluntati Dei in munere explendo dociles, in spiritu servitii pro sibi subditis administrativam functionem seu potestatem exercent, prae oculis insuper habentes tutelam quam Ius canonicum omnibus Christifidelibus concedit quoad rectam administrationem huius potestatis ».

Animadvertit Secretarius Adiunctus ideam servitii in § 1 contentam esse et ideo aestimat non necessariam ponere § 2.

Omnes concordant.

2) Legitur propositus in eodem voto can. 3: « ... actus administrativi, quae sane, nisi ex contextu restringi debeat ad actus rem oeconomicam respicientes, denotat exercitium potestatis administrativae in genere, seu iudicii aut voluntatis Superioris manifestationem..., etc. ».

Consultor qui canones paravit explicat aliquo modo introduci posse notionem « actus administrativi ».

Omnes concordant.

3) Legitur can. 4 ab eodem Consultore paratus: « Competens Superior Ecclesiasticus, nisi procedat ex informata conscientia, vel aliquam gratiam ad actum concedat, de suis actibus administrativis scriptum testimonium semper reddat, firmis..., etc. ».

Secretarius Adiunctus aestimat hanc normam generalem « Testimonium scriptum » admitti posse.

Est qui censet perdifficile esse semper scripto dare gratias, et hanc regulam nimis coarctare libertatem Superioris.

Secretarius Adiunctus aestimat Episcopum adnotare scripto semper debere facultates oretenus datas.

Exsurgit Consultor qui censet hoc principium retineri posse.

Alius vero Consultor consentit cum Secretario Adiuncto, sed aestimat illos tantum actus administrativos scripto concedendos qui effectum iuridicum habeant, sed ad validitatem non requiri ut scripto fiant.

Secretarius Adiunctus proponit ut statuatur in singulis speciebus gratiae utrum scripto dari debeant an non.

Omnes concordant.

4) Legitur can. 5 propositus a Consultore qui solus votum attulit:

a) De omnium sententia non est necessaria § 1.

b) In § 2 proponitur: « alii autem actus administrativi quodam lege definitum ius alicuius personae physicae vel moralis afficere possunt, aut saltem alicui lege praevisto interesse, quod vocant, contradicere..., etc. ».

Explicat idem Consultor agi de protectione, scilicet de recursu possibili non tantum quando laeditur ius.

Secretarius Adiunctus putat quod si gratia denegatur, post petitionem non datur recursus.

Quidam animadvertit dispensationem esse favorem in bonum commune: ergo datur recursus.

Secretarius Adiunctus instat dicendo quod dispensatio pendet a iudicio Superioris: ergo non videtur dari locum recursui.

Alius Consultor putat quod si gratia denegatur, semper concedi debeat ius recurrendi ad Superiorem.

Secretarius Adiunctus censet de hoc non esse tradendam regulam: nam in can. 5, § 2, agitur de regula generali, quae semper applicari non potest.

5) Legitur can. 6 propositus in dicto voto.

Secretarius Adiunctus censet hanc regulam enuntiari posse, tamen utendum esse verbis minus complexis.

Consentiunt omnes regulam esse enuntiandam.

Est qui proponit ut dicatur verbum « Personae » loco « cuilibet Christifideli ».

Secretarius Adiunctus suggerit hanc novam locutionem « quando per actus administrativos aliquod ius laeditur, datur recursus ad ecclesiasticam auctoritatem hierarchice superiorem illi, quae huiusmodi actum posuit, etc. ».

Est qui suggerit ut adiungatur verbum « iniuste » et dicatur « quando iniuste laeditur »; nam iura aliqua acquisita cessari possunt.

Secretario Adiuncto non placet verbum « iniuste »; nam ipse superior debet iudicare de legitimitate actus et non est possibile statuere utrum actus administrativus sit iustus annon.

Consultor verbum « iniuste » promovens confirmat suam opinionem circa verbum « iniuste », dicendo quod persona iudicium habere potest de illegitimitate actus administrativi et recursum facere valet.

Alius Consultor notat actum administrativum ordinatum esse ad bonum commune, ergo non dari contra legem, sed intra legem. Attamen in can. 1601 CIC dicitur: « Contra Ordinariorum decreta non datur appellatio seu recursus ad Sacram Rotam, sed de eiusmodi recursibus exclusive cognoscunt Sacrae Congregationes ». Evidenter quando ius laeditur per actus administrativos, semper Tribunal adiri potest; non vero si laeditur « interesse ».

Duo Consultores idem sentiunt: qui putat ius suum esse laesum, habet ius se in Tribunali defendendi.

Est qui disceptat cum Secretario Adiuncto circa recursum contra actum administrativum, qui ius acquisitum laedit (v. gr. parochus iam nominatus).

5) Legitur can. 6 in dicto voto propositus, in quo dicitur dari recursum contra actus administrativos.

a) Ad § 1, aestimat Secretarius Adiunctus enuntiandum esse principium generale: « quando actus administrativus ius laedit, datur recursus ad Tribunal competens vel ad Superiorem ... ».

Concordant omnes generalem regulam statuendam esse.

Aestimat Secretarius Adiunctus maiorem securitatem adesse in recursu iudiciali.

Quidam Consultor animadvertit recursum fieri posse administrativo modo et iudicali modo et non posse insimul utrumque recursum institui. Tamen ius administrativum viam non claudit recursui iudicali modo facto.

Secretarius Adiunctus censet sufficiens esse ut dicatur: « datur recursus via administrativa et via iudicali, sed ita tamen ut non simul instituatur ».

Concordat et alter Consultor.

b) § 2, can. 6: Consultores concordant omnes ut remaneat uti iacet.

c) Ad can. 6, § 3, in quo affirmatur quod Christifideles recursum facere possunt contra denegationem gratiae a competenti superiore, cuius petitionem ipse iustis retinet rationibus suffultam.

Quaestio insurgit utrum recursus datur quando non laeditur ius sed tantum praeiudicium affertur et de iure ad dispensationem obtinendam.

Secretarius Adiunctus animadvertit praeiudicium ius non necessario laedere et quando ex gratia denegata habetur tantum praeiudicium, quin laedatur ius, loqui non posse « de iure » ad obtinendam dispensationem.

Ad mentem duorum Consultorum possumus loqui de aliquo iure non stricto, tantum in aliquibus casibus (ex. gr. in impedimentis matrimonialibus: haberi posse ius ad dispensationem).

Alii tres Consultores censent sermonem fieri non posse de iure ad dispensationem in impedimentis matrimonialibus.

Est qui notat sermonem fieri posse de iure ad dispensationem, quando agitur de dispensatione ab ipsa lege admissa: ex. gr. in privilegio paulino.

Secretarius Adiunctus notat in privilegio paulino haberi posse tantum ius petendi dispensationem non autem ius obtinendi.

Unus e Consultoribus replicat dicendo quod qui habet ius ad finem habet etiam ius ad media, speciali modo quando agitur de mediis ad salutem necessariis.

Alter affirmat Christifideles habere ius ad Sacramenta.

Secretarius Adiunctus explicat quod Christifideles habent ius ad Sacramenta, sed ad normam Sacrorum Canonum.

Est qui censet adesse aliquam confusionem inter obligationem concedendi dispensationem a superiore et ius fidelium ad ipsam petendam.

Cum eo consentit Secretarius Adiunctus.

Consultor quidam notat in canone necessariam esse mentionem Signaturae Apostolicae, cui petens recurrere possit si Episcopus ei denegat ius recurrendi.

Alter vero censet non necessario mentionem esse faciendam Signaturae Apostolicae; verba « competens auctoritas » sufficere videntur.

Secretarius Adiunctus proponit locutionem « usque ad Signaturam ».

Est qui proponit locutionem « haud exclusa Signatura ».

Deinde mota est quaestio ab uno Consultore utrum exprimi debeat a competenti auctoritate causa denegationis petitionis vel recursus.

Secretarius Adiunctus proponit ut de hoc non tractetur in hoc loco: hoc enim iam dictum est ubi agitur de iuribus omnium Christifidelium in alio schemate Codicis recogniti.

III

DE RESCRIPTIS

Secretarius Adiunctus animadvertit circa titulum « De rescriptis » quemdam Consultorem generales quasdam facere animadversiones in voto suo. Scribit enim:

« 1) Mihi videtur praesentem Titulum Codicis sub duobus aspectibus modificandum esse:

a) *Speciositas*. Nimis ad particularia descendit, quae nobis non videntur decere Lege Universali determinari, quaeque relinquenda essent iurisprudentiae dynamicae, consuetudinibus plus respondentibus culturae iuridicae diversorum populorum et interno regimini institutorum ecclesiasticorum.

b) "*Burocratia*". Praesens legislatio totum pondus stabilitatis rescriptorum relinquit bonae confectioni initialis impetrationis. Exercitium vero conscium et responsabile auctoritatis requirit ut auctoritas, antequam concedat vel neget rescriptum, per se efformet *iudicium veritatis, iustitiae, convenientiae postulationis*. Bene intelligitur rescripta

petentes, sive ob exaggerationem, sive ob omissionem, cum pro causa propria petant, sint minus obiectivi in expositione earum rerum quas postulant. *Servitium*, quod communitas ab auctoritate exspectat, est praecise obiectivitas in commodis particularibus analysandis. Cum auctoritas errori subiecta sit, admittatur ius ad recursus, sed non eximatur auctoritas anticipate ab onere assumendi responsabilitatem priorum actuum ».

Canon quidam introductorius

Quaestio ponitur utrum requiratur canon introductorius, in quo statuatur regulas sequentes etiam valere de vivae vocis oraculis, nisi exceptiones habeantur.

Est qui aestimat inserendum esse talem canonem.

Contra vero alter censet novum canonem non requiri, et sufficere ut in can. 36 statuatur: « Rescripta, etiam viva voce data ».

Animadvertit autem Secretarius Adiunctus vivae vocis oracula non esse rescripta. Ipse proponit ut, si aestiment Consultores, novum canonem esse introducendum, admittatur textus sequens: « Quae in canonibus qui sequuntur de rescriptis statuuntur, de concessionibus gratiarum vivae vocis oraculo quoque valent, nisi aliud manifesto constet ». Consentiant omnes de introducenda hac nova regula.

Can. 36

1) *Ad § 1 huius canonis.*

Proponit unus e Consultoribus textum simpliciorum: « Rescripta, iis quibus ius est rescripta concedendi, ab omnibus impetrari possunt ». Rationes sunt: rescripta enim concedere possunt aliqui qui non sunt Ordinarii, v. g. Vicarii Episcopales, Nuntii; insuper dici non potest « alii Ordinarii », quia proprie S. Sedes in iure (can. 7) non venit nomine Ordinarii; tandem supprimi possunt verba « qui expresse non prohibentur », cum supponant permanentiam poenae inhabilitatis personae.

Animadvertit Secretarius Adiunctus: a) nomine Ordinarii etiam venire Vicarium episcopalem, quippe qui potestatem ordinariam habeat sicut vicarium generalem; insuper b) nomine Ordinarii venire etiam S. Sedem, uti apparet ex canone 198, § 1 « praeter Romanum Pontificem »; tandem c) admittendum esse quod Ecclesia quibusdam personis auferre potest ius ad impetranda rescripta.

Unus e Consultoribus animadvertit Nuntios non esse Ordinarios et revera habere multas facultates concedendi rescripta; et tamen hodie,

habitis modernis communicationis mediis, Episcopi facile Romam adire valent. Notat insuper parochos, qui certo non sunt Ordinarii, potestatem habere concedendi certas dispensationes, etiam per rescripta. Quare, ut aestimat, alia formula est adhibenda.

Secretarius Adiunctus cum eo consentit, et ipse aestimans Nuntiis non esse concedendas ampliores facultates quam Episcopis vel Ordinariis locorum.

Est qui censet § 1 supprimi posse, quia omnes petere possunt gratias.

Explicat autem Secretarius Adiunctus verbum « impetrari » non significare « petere », sed « efficaciter petere et obtinere » seu « obtinere ». Proponit insuper ut admittatur textus sequens: « Rescripta a quacumque auctoritate intra fines suae competentiae agente, impetrari libere possunt ab omnibus qui expresse non prohibentur ».

Alius Consultor aestimat verba « libere peti » sensum habere, non autem verba « libere impetrari ».

Sed Secretarius Adiunctus respondet etiam haec verba sensum habere, utpote significantia quod nemo potest impediri quominus illa obtineat.

Tandem approbatur textus uti est a Secretario Adiuncto propositus.

2) *Ad § 2 huius canonis .*

Proponit Secretarius Adiunctus ut servetur textus aut non, prout in iure poenali recognito servabitur inhabilitas in hoc canone statuta an non.

Consentiunt omnes.

Can. 37

Unus e Consultoribus censet sufficiens esse ut in priore canone statuatur: impetrari possunt pro se vel pro aliis; et aestimat non esse rem pacificam quod persona numquam teneatur obligatione utendi gratia, quae ab alio pro se obtenta est; censet e contra rescriptum esse semper datum ad bonum commune, ita ut per se eo utendum sit.

Alter Consultor invocatur can. 69, in quo statuitur: « nemo cogitur privilegio in sui dumtaxat favorem concesso ... ».

Tertius Consultor affirmat rescripta et privilegia semper esse saltem indirecte ad bonum commune, ita ut qui illa obtinuerit semper iisdem uti debeat.

Quartus denique proponit et de usu rescriptorum specialis postea habeatur canon, quaestionem ergo de usu tractans, et quidem quoad omnia rescripta. Cum eo concordant septem Consultores.

Dissentit quidam Consultor, aestimans in hoc canone tantummodo enuntiandam esse regulam quod rescripta impetrari possunt pro se vel pro alio, et dicens quod quaestio de usu ponenda est pro singulis speciebus rescriptorum, ubi de illis speciebus agatur.

Respondet autem Secretarius Adiunctus regulam generalem utilem et necessariam esse.

Instat quidam ut in can. 36 addatur quod rescriptum impetrari potest pro se vel pro alio.

Respondet autem Secretarius Adiunctus quaestionem de necessaria acceptatione vel non poni debere quoad rescripta impetrata pro aliis, et ideo requiri canonem specialem.

Proponit itaque Secretarius Adiunctus ut textus can. 37 sit: « Rescriptum impetrari potest pro alio etiam praeter eius assensum, et valet ante eiusdem acceptationem, nisi aliud ex appositis clausulis appareat ». Animadvertit de usu rescripti postea statuendam esse regulam generalem.

De eo consentiunt alii.

Can. 38

Secretarius Adiunctus explicat historiam huius canonis et proponit ut remaneat.

Est Consultor qui aestimat hunc canonem supprimendum esse quia agit de nimis particularibus rebus et fere obviis. Attamen non instat.

Secretarius Adiunctus putat hunc canonem habere veras rationes, ut ex historia probatur, et opportunum esse ut remaneat.

Prior Consultor subsumit adfirmans quod, si canon remanere debeat quoniam hic agitur de duabus formis rescriptorum, melius esset duos canones conficere, vel formam actuaalem mutare tollendo incisum « quibus gratia conceditur... » et dicendo « Rescripta quae conceduntur sine interiecto exsecutore ... Cetera a tempore ... ». Potest etiam dici « Rescripta cum exsecutore valent a tempore executionis, rescripta sine exsecutore a momento quo datae sunt litterae ».

Exstat alter Consultor qui putat quod in can. 38 agitur de effectu non de validitate rescriptorum.

Em.mus Praeses proponit ut can. 38 remaneat uti est, quia putat non esse validam rationem ut tollatur incisum « quibus gratia conceditur ».

Est qui censet necessariam esse regulam generalem ad interpretanda rescripta.

Card. Felici proponit ut habeatur suffragium de can. 38 hoc

modo composito: « Rescripta sine interiecto exsecutore effectum habeat a momento quo datae sunt litterae; cetera a tempore executionis ».

Suffragium favorabile dant quinque Consultores. Non concordant alii quinque Consultores.

Secretarius Adiunctus proponit denuo hanc novam formam canonis: « Rescripta quibus gratia conceditur sine interiecto exsecutore effectum habent a momento quo datae sunt litterae; rescripta quibus gratia conceditur cum interiecto exsecutore aut exsecutori quibus gratia concedenda committitur, a tempore executionis ».

Card. Felici proponit ut remaneat canon uti est.

Omnes concordant cum propositione Card. Felici, uno excepto.

Can. 39

Aliquis aestimat loco verbi « conditiones » adhibendum esse verbum « clausulae »; nam condicio est de futuro; hic autem agitur de clausula de praesente; proponit hanc novam formam canonis: « Clausulae in rescriptis tunc tantum essentiales pro eorum validitate censentur cum ex rei natura, ex iuris praescripto vel ex explicita declaratione id evincatur ». Nam putat idem Consultor quod semper in rescriptis possibile est dicere explicitè quid est ad validitatem; ergo hoc in rescriptis ut semper dicatur exigere debemus.

Est qui affirmat Sacras Congregationes in suis scriptis clare debere definire quatenus in rescriptis sint ad validitatem.

Alter instat dicendo quod nos exigere debemus quid est ad validitatem, quid non.

Tertius Consultor declarat canonem actualem sibi placere, sed adhiberi posse verbum « clausulae ».

Est etiam qui putat esse magni momenti ut habeatur alia formula quam haec « vel aliam eiusdem significationis », et attendendum esse ad hoc quod etiam in lingua vernacula dari possunt rescripta, in quibus non adsunt clausulae « dummodo » et « si ».

Quidam affirmat linguas etiam vernaculas habere clausulas aequivalentes « dummodo » et « si » et expresse significare posse si rescriptum sit ad validitatem vel non.

Est etiam qui putat quod canon servandus uti est. Si rescriptum in lingua vernacula compositum sit, clare dici debet si clausulae sunt ad validitatem an non. In iure canonico verba « dummodo » et « si » remanere debent, quia sunt verba quae expresse et clare exprimunt conditiones.

Alter proponit ut dicatur: « clausulae in rescriptis appositae praeter ius commune ad validitatem expresse eandem enuntiare debent ».

Adest qui aestimat servandas esse clausulas « dummodo » et « si »; si autem in lingua vernacula non sunt verba aequivalentia, clare dici debere quid sit ad validitatem, aut id iure particulari determinandum esse.

Quidam proponit ut canon remaneat uti est; nam censet alias formulas esse peiores; attamen loco « condiciones » poni posse « clausulae ».

Exstat aliquis qui animadvertit quod pro rescriptis a Sancta Sede datis in hoc loco dari debet regula; pro aliis rescriptis iure particulari clare dici debet quid est ad validitatem, quid non.

Secretarius Adiunctus proponit ut addatur paragraphus in qua declaratur quod, in dubio, non sunt clausulae ad validitatem. Deinde ipse Secretarius Adiunctus proponit ut canon relinquatur uti est.

Est denique qui censet etiam verbum « condiciones » servandum, quia omnes optime intelligunt.

Omnes Consultores consentiunt ut textus remaneat uti est.

Can. 40

Unus e Consultoribus proponit ut hic canon ita mutetur: « In omnibus rescriptis ... conditio: si preces veritate — *ad normam iuris exprimenda* — nitantur ..., nam putat quod adiunctio clausulae videtur respondere iis quae statuuntur in can. 42.

Quidam proponit ut can. 40 una cum can. 42 ita comprehendatur: « In omnibus rescriptis datur locus recursui ad rescribentem eiusque superiorem vel successorem si preces veritate non nitantur, vel si ius tertii laedatur ».

Card. Felici notat hanc formulam prioris interlocutoris applicari non posse ad rescripta « per Commissionem ».

Secretarius Adiunctus proponit hunc textum: « Rescripta sunt valida, si in precibus expressa sunt quae ad normam iuris ad validitatem sunt exprimenda et si una saltem causa motiva sit vera ».

Est qui declarat se esse contra mutationem, si non evidenter necessaria est.

Alius affirmat quod, iuxta spiritum Vaticani II, simplicior requiritur legislatio et quod legislatori inferiori relinqui debent ea quae possunt.

Card. Felici respondet dicendo quod onus nostrum non est mutare omnia, sed ad Concilium attendere; quando autem agitur de quae-

stionibus technicis de quibus Concilium Vaticanum II non tractavit, prae oculis habenda est tota traditio iuridica catholica necnon labor nostrorum praedecessorum: in hoc casu agitur de rebus mere formalibus quae nihil habent contra spiritum Concilii Vaticani II; tunc non debet relinqui legislatio vicens, sine solidis relationibus.

Secretarius Adiunctus proponit novam formulam supra dictam quae comprehendit cann. 40-41-42. Hac formula legislatio vicens modo simpliciore enuntiatur.

Est Consultor qui declarat se nullam habere difficultatem circa formulam, sed aestimat perdifficile esse ut comprehendantur in uno canone varia elementa negativa et positiva.

Duo Consultores acceptant formulam a Secretario Adiuncto propositam.

Secretarius Adiunctus proponit divisionem materiae in duabus paragraphis, unam pro cann. 40-42, alteram pro can. 41 et promittit se propositurum textum.

Can. 43

Quidam Consultor aestimat quoad revisionem huius canonis admittere posse suggestionem quae infra notatur.

Alius Consultor proponit ut addatur mentio de Secretariatibus.

Secretarius Adiunctus proponit ut dicatur: « organa » vel « auctoritates » in Curia Romana constitutae. Textus propositus est sequens:

« § 1. Gratiam a Summo Pontifice denegatam nemo, sine ipsius consensu, valide concedere potest.

§ 2. Gratia a *Sacra* Congregatione vel Officio Romanae Curiae denegata, valide ab alia *Sacra* Congregatione vel Officio aut ab Ordinario, etsi *quoad illam gratiam competente*, sine consensu Sacrae Congregationis vel Officii denegantis, firmo tamen praescripto can. 1043.

§ 3. Norma in § 2 statuta non valet de gratiis a S. Paenitentia *concessis, quas ab ipsa S. Paenitentia, post praecedentes denegationes ab aliis Dicasteriis, orator impetraverit.*

§ 4. Quod attinet ad huius canonis praescripta, quicumque potestatem a Sede Apostolica delegatam habet, eadem ratione habetur qua Ordinarius ».

Secretarius Adiunctus proponit hunc novum textum can. 43: « Gratia a quovis Curiae Romanae Dicasterio denegata, invalide ab alio eius-

dem Curiae Dicasterio aliave auctoritate competenti conceditur, sine assensu Dicasterii quocum agi coeptum fuit, salvo iure S. Paenitentiarie pro foro interno ».

Dicit Secretarius Adiunctus duplicem quaestionem esse distinguendam, videlicet:

1) gratia denegata a quodam Dicasterio, potestne concedi pro foro interno a S. Paenitentiarie? Responsum Codicis est quod potest; manet regula;

2) gratia denegata a S. Paenitentiarie, potestne concedi pro foro externo ab aliquo Dicasterio?

Ad hanc alteram quaestionem, iuxta Secretarium Adiunctum, auctores multi negative respondent, quia quae datur gratia pro foro externo etiam valet pro foro interno, et rationes habere potest S. Paenitentiarie ad denegandam gratiam.

Est Consultor qui declarat: forum externum est independens ab iis quae mere in foro interno fiunt: de se quae fiunt in foro interno, sunt res conscientiae, res personales, non habentes rationem socialem.

Secretarius Adiunctus ponit quaestionem utrum hoc dicendum sit in Codice, scilicet utrum statui debet quod post denegatam gratiam a S. Paenitentiarie, potest eam concedere Dicasterium; aliam etiam quaestionem ponit: dicine debet: gratia a quodam Dicasterio denegata pro foro externo ... Cui quidam Consultor respondet illud non esse dicendum, quia S. Congregationes pro foro externo gratias concedunt et semper publice agunt. Attamen, iuxta Secretarium Adiunctum quaestio poni potest utrum Congregationes possint concedere certas gratias pro solo foro interno, scilicet ita ut effectus concessionis coarctetur ad forum internum.

Quidam Consultor proponit ut, quidquid sit de hac competentia, proponamus soli Paenitentiarie reservari gratias concedere pro foro interno. Respondet autem Secretarius Adiunctus nostri coetus non esse hanc solvere quaestionem.

Alter animadvertit: sunt res quae non possunt solvi in foro interno tantum et quae debent pro foro externo ordinari, ut v.g. dispensatio in impedimento publico.

Secretarius Adiunctus proponit ut possibilem regulam pro § 2: Gratia denegata ab aliquo Dicasterio, a S. Paenitentiarie concedi potest pro solo foro interno, sicut et gratia denegata a Paenitentiarie pro foro interno, a Dicasteriis dari potest pro foro externo. Huic contrarius est aliquis Consultor, allegans casum in quo aliquis petit dispensationem

pro matrimonio inter filium suum et filiam suam, si ignoratur hanc esse eius filiam. Respondet quidam, allegans obiectum ipsum impedire quominus pro foro externo petatur, quia ignorantia adest.

Textum propositum a Secretario Adiuncto pro § 2 approbant sex Consultores. Proponunt ut tantummodo dicatur: « salvo iure Paenitentiariae pro foro interno » (ut in Codice), duo Consultores. Aestimat tamen aliquis rem esse profundius perpendendam.

Secretarius Adiunctus proponit ut quaestio postea iterum consideretur. Admittitur.

Can. 44

1) Ad primam paragraphum quod attinet omnes Consultores concordant ut remaneat uti est.

2) Ad alteram paragraphum Secretarius Adiunctus legit normam Motu Proprio *Ecclesiae Sanctae*, ubi de Vicariis Episcopalibus tractatur:

« Gratia a Vicario Generali vel a Vicario Episcopali denegata ab alio Vicario eiusdem Episcopi, etiam habitis a Vicario denegante denegationis rationibus, valide concedi nequit.

Praeterea, gratia a Vicario Generali seu Syncello vel a Vicario Episcopali denegata et postea, nulla facta huius denegationis mentione, ab Episcopo impetrata, invalida est; gratia autem ab Episcopo denegata nequit valide, etiam facta denegationis mentione, a Vicario Generali vel a Vicario Episcopali, non consentiente Episcopo, impetrari ».

Est qui ponit quaestionem utrum Vicarius Generalis sit Ordinarius « proprius » et quaerit quisnam sit titulus ut Vicarius Generalis esse posset Ordinarius « proprius ».

Respondent tres Consultores Vicarium Generalem certo esse Ordinarium proprium ratione scilicet habitationis personarum in quas habet potestatem.

Secretarius Adiunctus quaestionem ponit utrum in can. 44, § 2 dici non deberet loco « ab alio Vicario eiusdem Episcopi », « ab alio Vicario eiusdem dioecesis ».

Omnes Consultores praeferunt verba « eiusdem Episcopi ».

Secretarius Adiunctus proponit hunc novum textum can. 44, qui placet omnibus:

« Can. 44

§ 1. Nemo gratiam a proprio Ordinario denegatam ab Ordinario alius dioecesis petat, nulla facta denegationis mentione; facta autem

mentionem, Ordinarius gratiam ne concedat, nisi habitis a priore Ordinario denegationis mentionem.

§ 2. Gratia a Vicario Generali vel a Vicario Episcopali denegata ab alio Vicario eiusdem Episcopi, etiam habitis a Vicario denegante denegationis rationibus, valide concedi nequit.

§ 3. Gratia a Vicario Generali vel a Vicario Episcopali denegata et postea, nulla facta huius denegationis mentionem,, ab Episcopo impetrata, invalida est; gratia autem ab Episcopo denegata nequit valide, etiam facta denegationis mentionem, a Vicario Generali vel a Vicario Episcopali, non consentiente Episcopo, impetrari ».

Quidam Consultor notat ex textu proposito exurgere difficultatem, quia eadem regula valet pro Ordinariis religiosis.

Aestimat vero Secretarius Adiunctus eandem regulam valere pro Ordinariis religiosis et regulam iisdem ex analogia applicandam esse.

Consentit Consultor qui supra.

Can. 45

Quaestio est de rescriptis concessis motu proprio.

1) Est qui quaestionem ponit utrum rescripta concedi valeant motu proprio a solo Romano Pontifice an etiam ab Ordinariis.

Duo Consultores respondent omnes Ordinarios concedere posse rescripta motu proprio, intra limites propriae competentiae.

2) Secretarius Adiunctus aestimat loco verbi « apponitur » adhibendam esse formam « apponatur ».

Est qui praefert verbum « apponitur ».

Declarat quidam Consultor verbum « apponitur » esse adhibendum, si particula « cum » est temporalis, verbum, e contra, « apponatur », si particula « cum » est causalis. Ideoque admittitur formam verbi « apponatur » esse adhibendam.

3) Secretarius Adiunctus proponit ut hic canon ponatur ante can. 43. Quod omnes admittunt. Praeterea, iuxta omnes supprimi debet hodie clausula finalis canonis « salvo praescripto canonis 1054 », quia impedimenta minora supprimentur.

4) Quaestio ponitur de verbis « veritas alioquin necessario exprimenda ».

Quaerit Secretarius Adiunctus an dici debeat: « an normam iuris exprimenda ».

Est qui censet praeferendam esse expressionem « de stylo Curiae exprimenda ».

Quidam aestimat melius dici « secundum iurisprudentiam ecclesiasticam exprimenda » (ut in can. 20).

Suffragio facto, admittunt dicendum esse: « ad normam iurisprudentiae »: septem Consultores. Expressionem: « ad normam iuris » praeferunt unus tantum; expressionem: « de stylo Curiae » praeferunt alter.

Can. 46

Explicat Secretarius Adiunctus in hoc canone non agi de inhabilitate absoluta (de qua in can. 36), sed de inhabilitate ad determinatas gratias recipiendas. Proponit ut canon maneat uti est.

Omnes consentiunt.

Can. 47

Secretarius Adiunctus proponit ut canon remaneat uti est.

Est tamen qui censet quod canon potest supprimi, quia evidens est.

Neque deest qui aestimat canonem relinquere posse uti est, quia non est evidens.

Unus Consultor putat necessarium non esse uti verbis « iudicio Ordinarii ».

Est denique qui dubitat de effectu verbi « dummodo »: utrum indicet conditionem ad validitatem.

Secretarius Adiunctus affirmat quod in hoc canone indicat ad validitatem esse tantum ut nulla sit dubitatio.

Consultor quidam putat quod iudicium Ordinarii invocandum est tantummodo si revera controversia nascitur.

Alter autem suggerit ut adiungantur verba « vel alius periti iuris » post « iudicio Ordinarii ».

Omnes sententiae Secretarii Adiuncti adhaerent et conveniunt ut canon remaneat uti est.

Can. 48

1) Est Consultor qui in hoc canone regulam magis simplicem proponit ad vitandam nimiam casuisticam: « Si contingat ut de una eademque re duo rescripta inter se vere contraria concedantur, prius tempore, si a rescribentibus eiusdem gradus concessa sint, praevalent posteriori; secus praevalent rescriptum superioris gradus ». Ratio huius novae formulae est ne nimis ad particularia descendatur in lege universali.

Observat Secretarius Adiunctus servandam esse etiam regulam secundum quam magis speciale rescriptum praevalent, quia est regula iuris

iuxta quam « generi per speciem derogatur ». Attamen censet Consultor de quo supra legem non debere descendere ad particularia.

Est qui animadvertit omnino necessariam esse regulam distinctam, ut certitudo habeatur in Curiis episcopalibus.

Alius Consultor proponit ut duplex principium enuntietur, scilicet « speciali non derogatur per generale » et « prius tempore est potior iure ».

Conveniunt tandem Consultores de servandis §§ 1 et 2.

2) Ad § 3 quod attinet, disputatur de verbis « in dubio recurratur ad rescribentem ».

Quidam Consultor censet servandam esse formulam, quia in vita humana tales casus occurrunt.

Est qui notat dubium non tantummodo haberi posse de tempore, de quo, in § 2, sed etiam de indole magis particulari, de qua in § 1.

Respondet Secretarius Adiunctus in tali casu idem principium applicari posse.

Secretarius Adiunctus ideo proponit regulam § 3: « In dubio, utrumque rescriptum irritum est, et recurratur ad rescribentes ».

Suffragium sequentem habet exitum:

a) approbatur textus propositus a septem Consultoribus. Alium textum « in dubio insollubili ... » praefert quidam Consultor; textum Codicis servandum aestimant duo Consultores; est denique qui sententiam negativam ad totum canonem profert;

b) proponitur suffragationi ut maneat textus Codicis, § 3: illud admittunt quattuor Consultores. Alii praeferunt textum supra indicatum. Textus noviter propositus approbatur: ab omnibus, exceptis duobus Consultoribus.

Can. 49

Proponit quidam Consultor ut expungatur hic canon.

Alter e contra, censet textum servandum esse uti est, quia requiruntur normae interpretationis.

Addit Secretarius Adiunctus nullam esse rationem ob quam supprimatur.

Suffragio facto, omnes consentiunt textum servandum esse, uno excepto, dicente « transeat ».

Can. 50

1) Secretarius Adiunctus proponit ut tollantur in hoc canone verba « ad beneficii ecclesiastici assecutionem », quia in Concilio Vaticano II

statuitur officio principem locum esse tribuendum et reformandum esse systema benefeciale.

Est Consultor qui putat totam materiam de officiis recognoscendam esse, et cum aliis coetibus esse considerandam.

Alter autem proponit ut dicatur loco officii vel benefecii: « munera ecclesiastica ».

2) Est tertius qui proponit ut cann. 49-50 hoc modo iungantur: « Rescripta quae ad lites referuntur, vel iura aliis quaesita laedunt, vel adversantur legi in commodum privatorum strictam interpretationem accipiunt, cetera omnia lata ».

Est denique qui declarat necessariam esse dispositionem can. 49, secundum quam rescripta ad alios casus non possunt extendi.

Secretarius Adiunctus duplicem quaestionem ponit:

a) remaneatne textus uti est, suppressa mentione benefecii, et

b) debeantne remanere duo cann. 49-50, an unus habeatur canon cum duplici §§ ?

Omnes Consultores, uno excepto, consentiunt ut canon 50 remaneat uti est, suppressis verbis de beneficio et concordant ut remaneant duo cann. 49 et 50.

Quidam vero censet addendum esse comma post verbum « legi ».

Can. 51

1) Est qui proponit ut can. 51 supprimatur, quia hodie omnia rescripta dantur in forma commissoria, minime in forma gratiosa.

Censet autem Secretarius Adiunctus quaedam rescripta concedi in forma gratiosa et possibilitatem esse praevidendam. Cum eo consentiunt plerique.

2) Est Consultor qui proponit regulam, iuxta quam omnia rescripta, sive in forma commissoria sive in forma gratiosa, Ordinario praesentari debere.

Secretarius Adiunctus animadvertit rescripta in forma commissoria ad Ordinarium generalius mitti, ideoque praesentanda non esse.

Prior Consultor instat, allegans quod possumus recipere rescripta ab alio Ordinario et quod conveniens est ut praesententur rescripta Ordinario proprio.

Alius Consultor censet non requiri ut omnia rescripta praesententur Ordinario: si v. g. aliquis recipit rescriptum in materia abstinentiae, cur requireretur praesentatio Ordinario?

Instat Consultor qui rescripta Ordinario praesentanda sustinet, affirmans reverentiam erga proprium Episcopum id requirere.

Est Consultor qui difficultates movet contra sententiam de qua supra: ita quid, si aliquis recurrit contra proprium Ordinarium, et mittitur rescriptum ad alium Ordinarium? quid, si aliquis habet duos Ordinarios: debetne utrique praesentare rescriptum?

Subsumit prior Consultor has quaestiones esse casuisticas.

Quidam proponit ut dicatur: « rescriptum in quo nullus est executor », suppressis verbis « Sedis Apostolicae ».

Est qui aestimat praeferendam in hoc canone formam simpliciorum: « ... debent Ordinario praesentari, si agitur de rebus publicis ».

Tandem proponit Secretarius Adiunctus ut suffragium fiat de sententia: remaneat textus Codicis, suppressis verbis « Sedis Apostolicae ».

Textus propositus placet plerisque, scil. octo Consultoribus. Non placet duobus tantum.

Textus igitur approbatus est.

Can. 52

De textu huius canonis aliqua habetur dissertatio.

Exstat Consultor qui proponit ut supprimatur, quia simplicior fieri debet legislatio, uti etiam in Synodo Episcoporum est admissum.

Duo autem Consultores censent servandum esse textum: canon est necessarius et ideo non debemus illum omittere; si supprimeretur, multae adessent difficultates et postea haec omissio exprobatiori ansam praebebit; Episcopi instant ut ius clarum habeant.

Facto suffragio, omnes approbant textum canonis uti est, uno excepto Consultore suppressionem proponente.

Can. 53

Parum etiam de hoc canone disseritur.

Est qui affirmat canonem esse inutilem et delendum esse.

Alter Consultor et ipse aestimat regulam in canone enuntiatam esse veram, sed ita evidentem ut affirmari non debeat.

Duo vero Consultores, contra, censent regulam iuridice seu officialiter esse statuendam, ne abusus habeantur.

Accedit et alius Consultor in favorem huius sententiae, quia, si non affirmatur regula, documentum posset esse alteratum.

Suffragio facto, omnibus placet ut remaneat textus Codicis uti est, excepto uno Consultore proponente.

Can. 54

Proponit quidam Consultor ut brevior fiat textus § 1 et in eo non enumerentur motiva ob quae denegari potest executio.

Est et alter qui aestimat brevior formam admitti posse et ambas paragraphos ad unam reduci posse: « Quoties in rescriptis datur executor, ipsius est, pro suo prudenti arbitrio et conscientia, gratiam concedere vel denegare; in casu autem denegationis, certiorum facere debet rescribentem ».

Secretarius Adiunctus censet necessarium esse ut distinguantur rescripta in forma commissoria cum exsecutore necessaria, cui nudum ministerium executionis demandatur, et rescripta in forma commissoria cum exsecutore voluntario, cui potestas conceditur seu iurisdicatio gratiam faciendi vel non faciendi: duplex §§ igitur remanere debet.

Tertius Consultor aestimat necesse esse ut determinentur rationes ob quas executor necessarius denegare possit executionem: certitudo in iure requiritur.

Ad § 1 canonis, est qui aestimat mutanda esse verba « qui rescriptum impetravit », quia potest rescriptum impetrari pro alio.

Proponit itaque Secretarius Adiunctus ut dicatur: « aut is in cuius favorem rescriptum datum est »; quod approbatur.

Consultor quidam affirmat de conditionibus non impletis mentionem esse faciendam.

Textus proponitur a Secretario Adiuncto: « Si in rescripto committatur merum executionis ministerium, executio rescripti denegari non potest, nisi aut manifesto pateat rescriptum esse nullum vel sustineri non posse, aut in rescripto apponantur conditiones quas executori constet non esse impletas; si tamen is, in cuius favorem rescriptum concessum est, adeo, iudicio executoris, videatur indignus ut aliorum offensionem futura sit gratiae concessio, executor executionem intermittat atque statim de re certiorum faciat rescribentem ».

Textus propositus ab omnibus approbatur.

Ad § 2 canonis, rogat unus e Consultoribus ut non dicatur: « pro suo prudenti arbitrio »: aestimat exsecutorem gratiam dare debere.

Respondet autem Secretarius Adiunctus in hac § quaestionem esse de exsecutore voluntario, cui praecise confertur potestas dandi vel non dandi rescriptum: igitur affirmari debet quod ipse iudicare debet.

Omnibus placet ut textus § 2 remaneat ut in Codice.

Can. 55

Nulla de hoc canone movetur difficultas, et omnes conveniunt de servando textu canonis, uti est in Codice.

Can. 56

Ad hunc canonem notatur tantummodo necessitatem ut scripto fiat executio, esse ad liceitatem tantum. Omnes consentiunt textum Codicis servandum esse.

Can. 57

De substitutione executoris per alium agitur.

Secretarius Adiunctus exponit difficultates quae habentur in interpretatione: disputant scriptores utrum executor actus praeparatorios alii committere valeat si substitutio executionis prohibita fuerit aut si substituti persona praefinita fuerit. Proponit ut ex duabus paragraphis una regula componatur, et eadem regula adhibeatur quoad actus praeparatorios in triplici casu praevisto.

Omnes consentiunt.

Can. 58

De regula in hoc canone stabilita servanda, uti est, omnes concordant.

Can. 59

De omnium consensu, sufficit sola huius canonis § 1, quia quaestio de taxis alibi in Codice tractatur (can. 1507, § 1), et in Codice recognito alibi tractanda etiam est.

Can. 60

Ad § 1 canonis notat quidam Consultor redactionem canonis non esse distinctam: non perdurat rescriptum, sed effectum habet.

Secretarius Adiunctus proponit ut mutetur textus: « Revocatio rescripti per actum peculiarem Superioris effectum tantummodo obtinet a momento quo significetur ei qui rescriptum obtinuit ».

Omnes consentiunt de hoc textu.

Ad § 2 canonis, cum sit nulla difficultas apud commentatores, admittitur ut textus remaneat ut in Codice.

Can. 61

Secretarius Adiunctus proponit ut dicatur: « per cessationem ab officio, nullum rescribentis rescriptum perimitur »: rescriptum enim etiam ab aliis, v. gr. a parochio concedi potest in certis casibus.

Est attamen qui praefert ut textus Codicis remaneat.

Suffragio facto recipitur textus a Secretario Adiuncto propositus: omnes de eodem consentiunt.

Est Consultor qui animadvertit alias esse etiam rationes ob quas cessare potest rescriptum: in titulo « de privilegiis » aliae rationes considerantur.

Admittunt omnes illas rationes esse considerandas ubi de privilegiis quaestio erit, atque decernendum esse utrum certa praescripta de privilegiis de omnibus valere possint rescriptis.

Can. 62

Omnibus consentientibus, evidens est regulam esse certam et servandam.

Canon de usu rescriptorum

Secretarius Adiunctus proponit regulam: « Nemo uti tenetur rescripto in sui dumtaxat favorem concesso, nisi alia obligatione canonica ad hoc teneatur ».

Est qui rogat ut dicatur: « nisi obligatione pastoralis ad id teneatur », quia spiritus pastoralis excoli debet.

Attamen, notat alius Consultor, obligationem pastorem esse obligationem pastorum, de quibus in canone non agitur.

Instat Consultor de quo supra ut dicatur: « nisi obligatione canonica vel pastoralis (vel "apostolica") teneatur ».

Respondent duo Consultores hanc obligationem requiri iuridicam; atque quaestionem esse tantum de rescriptis in sui favorem concessis. Confirmat Secretarius Adiunctus, allegans quaestionem esse de obligatione canonica utendi rescripto, de obligatione quae in ipso iure statuitur.

Suffragio subiicitur textus: « nisi aliunde obligatione canonica ad hoc teneatur ». Omnes approbant textum propositum, excepto uno Consultore, requirente verbum « vel pastoralis ».

Admittunt omnes textum ante can. 60 esse inserendum.

Ita explicit materia in hac sessione tractanda. Determinatur materia in proxima sessione huius coetus tractanda, scilicet: recognitio canonum de privilegiis.

W. ONCLIN, *Secretarius Adiunctus*

TITULUS
DE QUIBUSDAM ACTIBUS ADMINISTRATIVIS

N. B. Canones aliqui de actibus administrativis in genere, qui pauci sunt et generales, compositi cum nondum sint, postea proponentur.

Caput I
DE RESCRIPTIS

Can. 1 (novus)

Quae in canonibus qui sequuntur de rescriptis statuuntur, de concessionibus gratiarum vivae vocis oraculo quoque valent, nisi aliud manifesto constet.

Can. 2 (36)

§ 1. Rescripta a quacumque auctoritate, intra fines suae competentiae agente, impetrari libere possunt ab omnibus qui expresse non prohibentur.

(§ 2. Gratiae omne genus a competenti auctoritate concessae etiam censura irretitis validae sunt, salvo praescripto can. ..., etc.).

N. B. Haec altera § utrum servanda sit necne, definietur attentis praescriptis iuris poenalis recogniti, in specie cann. 2265, § 2; 2275, n. 3; 2283.

Can. 3 (37)

Rescriptum impetrari potest pro alio etiam praeter eius assensum, et valet ante eiusdem acceptationem, nisi aliud ex appositis clausulis appareat.

Can. 4 (38)

Rescripta quibus gratia conceditur sine interiecto exsecutore, effectum habent a momento quo datae sunt litterae; cetera a tempore executionis.

Can. 5 (39)

Conditiones in rescriptis tunc tantum essentiales pro eorundem validitate censentur, cum per particulas *si*, *dummodo*, vel aliam eiusmodi significationis exprimuntur.

Can. 6 (40-42)

§ 1. Valida tantum sunt rescripta, si in precibus expressa fuerint quae secundum iurisprudentiam ad validitatem sunt exprimenda, atque si una saltem causa motiva proposita sit vera.

(Alio etiam modo enuntiari potest rescriptum: « Invalida sunt rescripta, ratione subreptionis, si in precibus expressa non fuerint quae secundum iurisprudentiam ad validitatem sunt exprimenda; ratione obreptionis, si ne una quidem causa motiva proposita sit vera »).

§ 2. Quae causa motiva, in rescriptis quorum nullus est executor, vera sit oportet tempore quo rescriptum datum est; in ceteris tempore executionis.

Can. 7 (45)

Cum in rescriptis ad preces alicuius impetratis apponatur clausula *Motu proprio*, valent quidem ea, etiam si in precibus reticeatur veritas ad normam iurisprudentiae exprimenda, non tamen si nulla causa finalis proposita sit vera.

Can. 8 (43)

§ 1. Gratia a quovis Dicasterio Romanae Curiae denegata, invalide ab alio eiusdem Curiae aliave competenti auctoritate, excepto ipso Summo Pontifice, conceditur, sine assensu Dicasterii quocum agi coeptum fuit (salvo iure S. Paenitentiariae pro foro interno).

(§ 2. Gratia a Dicasterio Romanae Curiae aliave auctoritate competenti denegata, a S. Paenitentia concedi potest pro foro interno; item, gratia a S. Paenitentia denegata pro foro interno, ab alio Dicasterio aliave competenti auctoritate concedi potest pro foro externo).

(N. B. Altera haec § si addenda sit — quaestio iterum est tractanda — supprimenda sunt verba in § 1 inter parentheses notata).

Can. 9 (44)

§ 1. Nemo gratiam a proprio Ordinario denegatam ab Ordinario alius dioecesis petat, nisi facta denegationis mentione; facta autem mentione, Ordinarius gratiam ne concedat, nisi habitis a priore Ordinario denegationis rationibus.

§ 2. Gratia a Vicario Generali vel a Vicario Episcopali denegata, ab alio Vicario eiusdem Episcopi, etiam habitis a Vicario abnegante denegationis rationibus, valide concedi nequit.

§ 3. Gratia a Vicario Generali vel a Vicario Episcopali denegata et postea, nulla facta huius denegationis mentione, ab Episcopo dioecesano impetrata, invalida est; gratia autem ab Episcopo dioecesano denegata nequit valide, etiam facta denegationis mentione, ab eius Vicario Generali vel Vicario Episcopali, non consentiente Episcopo, impetrari (cfr. Motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, I, n. 14, § 4).

Can. 10 (46)

Rescripta, etiam Motu proprio concessa, personae de iure communi inhabili ad consequendam gratiam de qua agitur, itemque edita contra alicuius loci legitimam consuetudinem vel statutum peculiare, vel contra ius alteri quaesitum, non sustinentur, nisi expressa derogatoria clausula rescripto apponatur.

Can. 11 (47)

Rescripta non fiunt irrita ob errorem in nomine personae cui vel a qua conceduntur, aut loci in quo ipsa moratur, aut rei de qua agitur, dummodo, iudicio Ordinarii, nulla sit de ipsa persona vel re dubitatio.

Can. 12 (48)

§ 1. Si contingat ut de una eademque re duo rescripta inter se contraria impetrentur, peculiare, in iis quae peculiariter exprimuntur, praevalet generali.

§ 2. Si sint aequae peculiaris aut generalis, prius tempore praevalet posteriori, nisi in altero fiat expressa mentio de priore, aut nisi prior impetrator dolo vel notabili negligentia suo rescripto usus non fuerit.

§ 3. In dubio, utrum rescriptum irritum est, recurratur ad rescribentes.

Can. 13 (49)

Rescripta intelligenda sunt secundum propriam verborum significationem et communem loquendi usum, nec debent ad casus alios praeter expressos extendi.

Can. 14 (50)

In dubio, rescripta quae ad lites referuntur, vel iura aliis quaesita laedunt, vel adversantur legi, in commodum privatorum, strictam interpretationem recipiunt; cetera omnia latam.

Can. 15 (51)

Rescriptum in quo nullus datur exsecutor, tunc tantum debet Ordinario impetrantis praesentari, cum id in eisdem litteris praecipitur, aut de rebus agitur publicis, aut comprobare conditiones quasdam oportet.

Can. 16 (52)

Rescripta, quorum praesentationi nullum est definitum tempus, possunt exsecutori exhiberi quovis tempore, modo absit fraus et dolus.

Can. 17 (53)

Rescripti exsecutor invalide munere suo fungitur, antequam litteras receperit earumque authenticitatem et integritatem recognoverit, nisi praevia earundem notitia ad eum fuerit auctoritate rescribentis transmissa.

Can. 18 (54)

§ 1. Si in rescripto committatur merum executionis ministerium, executio rescripti denegari non potest, nisi aut manifesto appareat rescriptum esse nullum vel sustineri non posse, aut in rescripto apponantur conditiones quas exsecutori constet non esse impletas; si tamen is in cuius favorem rescriptum est concessum adeo, iudicio exsecutoris, videatur indignus ut aliorum offensionem futura sit gratiae concessio, exsecutor executionem intermittat atque de re certiore faciat rescribentem.

§ 2. Quod si in rescripto concessio gratia exsecutori committatur, ipsius est pro suo prudenti arbitrio et conscientia gratiam concedere aut denegare.

Can. 19 (55)

Exsecutor procedere debet ad mandati normam, et nisi conditiones essentielles in litteris appositas impleverit ac substantialem procedendi formam servaverit, irrita est executio.

Can. 20 (56)

Executio rescriptorum quae forum externum respiciunt, scripto facienda est.

Can. 21 (57)

Rescriptorum exsecutor potest alium pro suo prudenti arbitrio sibi substituere, nisi substitutio prohibita fuerit, aut electa industria personae, aut substituti persona praefinita; quibus tamen in casibus exsecutori licet alteri committere actus praeparatorios.

Can. 22 (58)

Rescripta quaelibet executioni mandari possunt, etiam ab exsecutoris successore in officio vel dignitate, nisi fuerit electa industria personae.

Can. 23 (59)

Exsecutori fas est, si quoquo modo in rescriptorum executione erraverit, iterum eadem executioni mandare.

Can. 24 (novus)

Nemo uti tenetur rescripto in sui dumtaxat favorem concessio, nisi aliunde obligatione canonica ad hoc teneatur.

Can. 25 (60)

§ 1. Revocatio rescripti per actum peculiarem Superioris effectum tantummodo obtinet a momento quo significetur ei qui rescriptum obtinuit.

§ 2. Per legem contrariam nulla rescripta revocantur, nisi aliud in ipsa lege caveatur, aut lex lata sit a Superiore ipsius rescribentis.

Can. 26 (61)

Per cessationem rescribentis ab officio, rescriptum ab eodem concessum non perimitur, nisi aliud ex apposis clausulis appareat, aut rescriptum contineat potestatem alicui factam concedendi gratiam peculiaribus personis in eodem expressis, et res adhuc integra sit.

Can. 27 (62)

Si rescriptum contineat non simplicem gratiam, sed privilegium vel dispensationem, servantur insuper praescripta canonum qui sequuntur.

W. ONCLIN, *Secretarius Adiunctus*

